

Samorządność – to samo-rządzenie, czyli rozwiązywanie własnych spraw, przez samych zainteresowanych, na własną odpowiedzialność. Samorząd – to instytucja, która tworzy ramy prawne dla samorządności obywateli.

Aby samorządność mogła mieć miejsce, musi istnieć pewna grupa ludzi, która ma wspólne interesy i wspólne sprawy do rozwiązania, czyli pewna wspólnota. Samorząd – to system służący do reprezentowania jej interesów i rozwiązywania jej własnych spraw. Zatem samorząd obejmuje:

- wspólnotę zainteresowanych ludzi,
- władze, które ci ludzie wybierają dla rozwiązywania wspólnych spraw,
- majątek należący do tej wspólnoty,
- urzędy, przedsiębiorstwa i różne instytucje, powoływane przez wspólnotę,
- różne narzędzia, w tym instrumenty prawne, służące realizacji wspólnych celów.

Zgodnie z art. 16 ust. 2 Konstytucji RP samorząd terytorialny uczestniczy w sprawowaniu władzy publicznej. Konstytucja w art. 17 przewiduje możliwość tworzenia samorządu zawodowego adwokatów, radców prawnych, notariuszy, lekarzy, pielęgniarek oraz położnych, a także wielu innych korporacji tworzonych w oparciu o kryterium wspólnych interesów zawodowych. Zatem w zależności od kryteriów wyodrębniania wspólnot, istnieją różne formy samorządu. W każdym z tych przypadków chodzi o inne grupy ludzi i inne rodzaje interesów.

Zasady samorządu terytorialnego określa Europejska Karta Samorządu Lokalnego, która stwierdza, że samorząd terytorialny oznacza prawo i zdolność społeczności lokalnej, w granicach określonych prawem, do kierowania i zarządzania zasadniczą częścią spraw publicznych na ich własną odpowiedzialność i w interesie ich mieszkańców.

Mieszkańcy stanowią pewną wspólnotę. Z art. 16 ust. 1 Konstytucji RP wynika, że ogół mieszkańców jednostek zasadniczego podziału administracyjnego stanowi z mocy prawa wspólnotę samorządową. Stwierdzenie to jest powtórzone w ustawach o samorządzie gminnym, powiatowym i województwa.

Pojęcia takie jak gmina, powiat czy województwo należy rozumieć dwojako - jako pewien obszar i jako wspólnotę mieszkańców zamieszkujących ten obszar.

Samorządność oznacza, że lokalna wspólnota podejmuje wszystkie decyzje we własnym interesie, ale i na własną odpowiedzialność. To połączenie praw i odpowiedzialności stanowi klucz do zrozumienia istoty samorządu. Mając prawo do podejmowania decyzji, ponosi się odpowiedzialność za ich skutki.

Źródło: prof. Jerzy Reguński w „ABC samorządu terytorialnego. Poradnik nie tylko dla radnych”; Wiesław Skrzydło, Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej. Komentarz, wyd. VII, opublikowano: LEX 2013.